

Dugsiga Hoose ee Southville

Siyaasadda Ciyaarta

Siyaasadda waxaa qoray:	Gareth Potter (Ku-xigeenka Madaxa, Pastoral)	
Waxaa ansixiyay Guddiga Maamulka	31.3.26	
Taariikhda dib-u-eegista mustaqbalka:	Febraayo 2027	
Saxiixay (Maamulaha Dugsiga):		Taariikhda: 31.3.26
Saxiixay (Guddoomiyeyaasha):		Taariikhda: 31.3.26

Waxyaabaha ku jira

Sababta.....	2
Go'aanka.....	2
Asalka	3
Waa maxay Play?.....	4
Xuquuqda, Sinnaanta iyo Helitaanka	5
Xiriirka Barashada.....	5
Caafimaadka, Badbaadada, Faa'iidada iyo Khatarta.....	6
Maareynta Khatarta Ciyaarta	6
Doorka Dadka Waaweyn ee Ciyaarta.....	7
Deegaanka.....	8
Qaybaha Furan.....	8
Kormeerka	8
Caafimaadka iyo Badbaadada	9
LIFAAQA 1 - Noocyada Ciyaaraha	9
LIFAAQA 2: Qiimeynta Faa'iidada-Khatarta: Deegaanka iyo Qalabka	11
Soo koobidda Habka EQIA.....	13

Sababta

Dugsiga Hoose ee Southville wuxuu aqoonsan yahay muhiimadda baahida ciyaar tayo sare leh oo warta carruurta, iyadoon loo eegin baahiyadooda iyo kartidooda, iyo in ciyaar is-dhexgal ah lagu gaaro iyadoo la bixinayo meelo bannaanka ah oo si taxaddar leh loo tixgeliyay oo bixisa doorasho dhab ah oo fursado ciyaar oo la heli karo.

Waxaan si adag u aaminsanahay in ciyaartu ay muhiim u tahay horumarinta jirka, dareenka, ruuxiga iyo maskaxeed.

Xiriirro dukumentiyada kale oo siyaasadeed

- Xiriirka iyo Dhaqanka
- Caafimaadka iyo Badbaadada
- Qiimaynta khatarta-faa'iidada

Go'aanka

Dugsiga Hoose ee Southville wuxuu ka go'an yahay inuu adeegsado Siyaasaddan Ciyaarta sida dukumentiyada muhiim ah dhammaan go'aamada ay qaadato ee saameyn ku leh ciyaarta carruurta. Dugsiga Hoose ee Southville, waxaan rabnaa inaan ka caawino carruurta inay noqdaan **muwaadiniin ammaan** ah, **hal-abuur** leh, **madax-bannaan**, **naxariis** leh, **guuleysta oo diiradda saara bulshada**, taasoo ka tarjumeysa aragtida iyo qiyamka dugsigeena. Waxaan aaminsanahay in ciyaartu ay door muhiim ah ka leedahay farxadda iyo caafimaadka carruurta.

Waxay abuurtaa carruur madax-bannaan, kalsooni, hal-abuur leh, la qabsan kara, bulsho iyo awood u leh inay qiimeeyaan khataraha. Waxaan rabnaa inaan hubinno in ilmo kasta uu horumar ku habboon yahay si waafaqsan ujeedooyinka guusha dugsiga. Waxaan hiigsaneynaa inaan carruurteena siino kalsooni iyo rabitaan ay ku gaaraan awooddooda buuxda.

Waxaan hiigsaneynaa inaan:

- Si tartiib tartiib ah oo nidaamsan u hirgelin isbeddelada ku jira siyaasaddan
- Ka hel war-bixinta carruurta oo la shaqee carruurta si loo abuuro meelo xiiso leh, xiiso leh oo carruurta dhiirrigelinaya, halkaas oo ay ku dareemaan ammaan ay halis galaan oo ay dunidooda sahmiyaan
- Iskaashi la leh waalidiinta iyo bulshada iyadoo la adeegsanayo khibrada deegaanka
- Dhis mashaariic si wadajir ah, iyadoo la ixtiraamayo xuduudaha jira

Asalka

Carruurta waxay ku qaataan ilaa 20% waqtigooda iskuulka iyadoo ciyaaraya. Waqtigan waa mid aan qiimo lahayn wuxuuna u baahan yahay fikir iyo qorsheyn cad. Isbeddelada bulshada sida taraafikada culus, nolol mashquul badan, meelaha ciyaarta oo yar iyo wacyiga khatarta ayaa sababay 'saboolnimada ciyaarta' ee carruurta maanta. Tani waxay ka dhigaysaa fursadaha ciyaarta ee iskuulka mid aad muhiim u ah.

Ciyaar wanaagsan waxay keentaa carruur faraxsan iyo dhibaatooyin dhaqan oo yar, aragti wanaagsan oo dugsiga ah, horumarinta xirfadaha, shilalka oo yar, iyo waxbarasho waxtar leh fasalka maadaama waqti shaqaale oo yar lagu bixiyo xalinta dhibaatooyinka.

Play England waxay diyaarisay The Charter for Children's Play kaas oo qeexaya aragti ku saabsan ciyaarta isla markaana sheegaya:

- Carruurta waxay u baahan yihiin waqti iyo meel ay ku ciyaaraan iskuulka
- Dadka waaweyn waa inay carruurta u ogolaadaan inay ciyaaraan
- Carruurta waxay qiimeeyaan oo ka faa'iideystaan adeegyada ciyaarta ee shaqaale leh
- Ciyaarta carruurta waxaa hodmiya shaqaale xirfad leh oo ciyaaraha ah
- Carruurta mararka qaar waxay u baahan yihiin taageero dheeraad ah si ay ugu raaxaystaan xaqooda ciyaarta

Dugsiga Hoose ee Southville si buuxda ayuu u aqoonsan yahay waajibaadkiisa iyo masuuliyadeeda taageeridda waqtiga ciyaarta carruurta inta ay iskuulka joogaan.

Cilmi-baaris dhawaan la sameeyay ayaa soo jeedinaysa in helitaanka carruurta ee ciyaarta wanaagsan ay noqon karto:

- kordhi is-aqoonsigooda, kalsoonidooda, iyo ixtiraamkooda naftooda
- hagaajinta oo ilaalinta caafimaadkooda jireed iyo maskaxeed
- Fursad u siiya inay la falgalaan carruurta kale
- u ogolaan inay kalsoonidooda kordhiyaan iyadoo horumarinaya xirfado cusub

Dugsiga Hoose ee Southville waxaan rabnaa in ciyaartu ay kor u qaaddo qiyamka dugsiga oo dhan:

- Kor u qaadista awoodda qof kasta oo uu ku **xiriiri** karo asxaabtiisa iyo kuwa ku xeeran.
- Dhiirrigeliya carruurta inay **daryeelaan** asxaabtooda iyo qalabka
- Fursad u siiya carruurta inay ku isticmaalaan **mala-awaalkooda**, madax-bannaanidooda iyo hal-abuurkooda gudaha goobta ciyaarta
- Dhiirrigeliya carruurta inay **geesinimo** ku sameeyaan ciyaartooda iyagoo halis gelinaya iyo caqabadaha, xalinta dhibaatooyinka, iyo la tacaalka xaalado cusub iyo kuwo cusub.
- Fursadaha carruurta leh karti iyo asal kasta oo ay ku ciyaaraan si wadajir ah
- Fursado lagu horumariyo xirfadaha bulshada iyo barashada
- Dhis Adkaysi
- Fursad ay ku bartaan deegaanka iyo bulshada ballaaran.

Waa maxay Play?

Istaraatiijiyadda Ciyaarta Dowladda waxay ciyaarta u qeexaysaa sidan:

'oo ka kooban dhaqanka carruurta oo si xor ah loo doorto, si shakhsi ah loo hago oo si dabiici ah loo dhiirrigeliyo. Waxaa lagu sameeyaa iyada oo aan lahayn ujeedo ama abaal marin dibadda ah, waana qayb aasaasi ah oo muhiim ah oo horumarka caafimaadka leh – ma aha oo kaliya carruurta shaqsigu ah balse sidoo kale bulshada ay ku nool yihiin'.

Ciyaarta waxaa loo aqoonsan yahay hawl kasta oo ilmaha galo oo si xor ah loo doorto, si shakhsi ah loo hagayo, si dabiici ahna u dhiirrigeliya, isla markaana si firfircoon ilmaha ugu lug yeelata.

Hawlaha ciyaarta waxay la kulmaan afarta qaybood ee horumarka ilmaha:

- Jireed (saameyn toos ah oo ku saabsan horumarka jirka, isku-duwidda iyo jimicsiga)
- Maskaxda (horumarinta garashada, mala-awaalka)
- Waxbarasho (aqoonta iyo fahamka natiijooyinka tacliimeed)
- Bulsho (horumarinta qiyamka, aaminsanaanta iyo is-fahamka iyo xirfadaha isgaarsiinta, hoggaaminta iyo wada shaqeynta taasoo kor u qaadaysa).

Dugsiga Hoose ee Southville, waxaan aqoonsanahay in **ciyaarta weyn** ay ku lug leedahay:

- Carruurta oo hal-abuur iyo iskaashi leh
- Qofka weyn oo ka jawaabaya casuumaadaha iyo codsiyada carruurta
- Waxay noqon kartaa mid kali ah ama bulsho
- Waxay keenaysaa baaritaan

- Waxay carruurta farxad gelisaa, carruurtuna waa farxad iyo kuwo farxad leh oo wax barta si fiican

Xuquuqda, Sinnaanta iyo Helitaanka

Qodobka 31 ee Qaramada Midoobay 'Heshiiska Xuquuqda Carruurta' wuxuu sheegayaa in carruurta *xaq u leeyihiin inay nastaan oo ciyaaraan, isla markaana ay ka qayb qaataan hawlo dhaqameed, farshaxan iyo madadaalo oo kala duwan*. Dugsiga Hoose ee Southville wuxuu aqoonsaday in carruur kasta uu xaq u leeyahay inuu doorto nooca ciyaarta ee ku habboon iyaga iyadoon loo eegin da'dooda, jinsiga, kartidda jireed ama asalkooda, taasoo fursado ciyaar u furta qof walba.

Xiriirka Barashada

Play waxaa lagu aqoonsan yahay doorkeeda muhiimka ah ee waxbarashada iyo barashada nolosha oo dhan; Natiijooyinkan waxaa xaqiijiyay daraasado badan oo ku saabsan carruurnimada hore. Cilmi-baaris waxay muujinaysaa in ciyaartu ay kor u qaadi karto xallinta dhibaatooyinka; Sidoo kale waxaa si weyn loogu arkaa inay bixiso fursado isdhexgalka bulshada iyo horumarinta luqadda. Kaalinta ciyaarta ee horumarka waxbarashada waxaa lagu soo jeediyaa qiimaha dabiiciga ah ee noocyada ciyaaraha kala duwan, tusaale ahaan halista qaadashada iyo ciyaarta sahrinta ee goobaha rasmiga ah iyo kuwa aan rasmi ahayn, taasoo u oggolaanaysa carruurta inay tijaabiyaan, tijaabiyaan waxyaabo cusub, naftooda caqabad ku noqdaan oo xuduudahooda riixaan.

Cilmi-baaris sidoo kale waxay soo jeedisay in "natiijooyinka waxbarasho ee ciyaarta ay korodho marka ciyaarta si sax ah loogu hago dadka waaweyn." Tani waxaa la gaari karaa marka dadka waaweyn ay ku lug leeyihiin 'ciyaar' iyagoo taageeraya oo kor u qaadaya fursadaha isticmaalka mala-awaalka ama hal-abuurka.

Aagga kale ee diiradda la saarayo saameynta ciyaarta iyo shaqada ciyaarta ee waxbarashada iyo waxbarashada waa doorka ciyaarta xilliyada fasaxa dugsiga iyo saameynta ku yeelata dhaqanka iyo barashada carruurta ee fasalka. Mid ka mid ah walaacyada hadda la sheegay ayaa ah in fursadaha carruurta ee ciyaarta hal-abuurka leh iyo faa'iidooyinka waxbarasho ay xaddidan yihiin sababtoo ah baahida manhajka dugsiga oo halis gelinaya in waqtiga ciyaaraha iskuulka ay gaaban yihiin.

Natiijada hirgelinta siyaasaddan awgeed waxaan aaminsanahay in carruurta ay sameyn doonaan:

- Farxad badan
- kordhi is-fahamka iyo kalsoonida nafta
- Horumarinta xirfadaha luqadda iyo isgaarsiinta
- kor u qaad diiradda
- kor u qaado mala-awaalkooda, madax-bannaanidooda iyo hal-abuurkooda
- Horumarinta xirfadaha bulshada
- Noqo adkaysi, kalsooni leh, xalliye dhibaato wanaagsan
- diyaar u noqo wax kasta oo ka dhalatay wadaxaajood iyo madax-bannaanida fikirka
- Ka fiicnaan noqoshada xalinta dhibaatooyinka
- Horumarinta xirfadaha nolosha

- waxay horumariyaan horumarkooda jirka, isku-duwidda iyo jimicsiga.

Caafimaadka, Badbaadada, Faa'iidada iyo Khatarta

Dugsiga Hoose ee Southville si adag ayuu u kormeeraa dhammaan dhinacyada Caafimaadka iyo Badbaadada ee dhammaan aagagga ciyaarta iyo adeegyada ciyaaraha.

Garoomada ciyaaraha waxaa maalin walba la hubiyaa caafimaadka iyo badbaadada, iyadoo kooxda goobta ay la socoto qalabka. Marka qalabka la ogaado inuu cilad leeyahay, waxaa laga saaraa booska ciyaarta, waa la hagaajiyaa oo dib loogu soo celiyaa ama si joogto ah looga saaraa booska.

Qayb ka mid ah ballanqaadkeena badbaadada carruurta, qalabka iyo isticmaalka qalabka ayaa la kormeeri doonaa inta lagu jiro kalfadhiyada ciyaarta iyo sidoo kale inta lagu jiro maalinta dugsiga. Carruurta waxaa lagu dhiirrigelinayaa inay nadiifiyaan meelaha ciyaarta dhammaadka kalfadhiyada iyadoo aan waxyeello caafimaad iyo badbaado lahayn. Calaamado ayaa lagu isticmaali doonaa gudaha meelaha si carruurta u hubiyaan inay si masuuliyad leh qalabka u dhigaan. Carruurta waxaa lagu xasuusin doonaa filashada dhaqanka, gaar ahaan marka qalabka la isticmaalayo kulamada iyo inta lagu jiro fadhiga ciyaarta. Haddii dhaqanka carruurta uusan gaarin rajada sare ee dugsiga iyo in riwaayaddu aysan ammaan ahayn, shaqaaluhu waxay hirgelin doonaan hab dhaqan oo la qorsheeyay. Haddii ilmuhu qalab si xun u isticmaalo, hab dib-u-eegis ayaa la hirgelin doonaa, halka qalabka ku habboon laga saaro goobta ciyaarta.

Marka qalab cusub lagu rakibo goobta ciyaarta, waxaa la sameeyaa qiimeyn khatar-faa'iido ah.

Khatarta qaadashada waxay noqon kartaa astaamo ka mid ah bixinta ciyaaraha meelo badan oo ka mid ah goobaha dugsiga halkaas oo carruurta si sharci ah waqti ugu qaataan ciyaarta. Adeegyada ciyaaraha waxay ujeeddadeedu tahay in carruurta la siiyo fursad ay kula kulmaan khataro la aqbali karo iyadoo qayb ka ah jawi ciyaar iyo waxbarasho oo hal-abuur leh, hal-abuur leh, dhiirrigelin leh, caqabad leh, oo la xakameeyo. Sidaa darteed, ciyaaraha waa in si guul leh loo maareeyaa isu dheelitirka u dhexeeya baahida loo qabo bixinta khatarta iyo baahida loo qabo in carruurta laga ilaaliyo waxyeello culus.

Cilmi-baaristu waxay muujinaysaa in hubanti la'aanta iyo caqabadaha inta badan ciyaaraha carruurta ay tahay qayb weyn oo ka mid ah soo jiidashada carruurta, sidoo kalena ay kor u qaaddo horumarka maskaxdooda iyo jirkooda, taasoo ka dhigaysa inay la qabsan karaan oo adkaysi badan marka ay koraan. Khatarta iyo caqabadda kuma koobnaan halista jireed – waxay ka mid yihiin hubanti la'aanta la xiriirta sameynta saaxiibo cusub, ciyaarista carruurta ka soo jeeda asalka kala duwan iyo dhisidda adkeysiga dareenka iyada oo la tijaabinayo waayo-aragnimo cusub oo suurtagalnimada guuldarada.

Carruurta waa in la dhiirrigeliyaa oo la taageeraa inay la kulmaan oo ay maareeyaan khatarta naftooda meel ammaan ah halkii ay gebi ahaanba khatar ka maqan yihiin.

Maareynta Khatarta Ciyaarta

Gudaha goobaha ciyaarta waxaa jira fursado carruurta ay halis ku qaadan karaan marka ay ciyaarayaan. Adeegga ciyaaraha ayaa ujeedkiisu yahay inuu ka jawaabo baahiyahaas iyo rabitaankaas iyadoo carruurta la siinayo deegaan dhiirrigelin leh oo adag oo ay ku sahamiyaan oo horumariyaan kartidooda. Sidaas darteed, bixinta ciyaaraha waxay ujeeddadeedu tahay in la maareeyo heerka khatarta si carruurta aysan ula kulmin halis aan la aqbali karin oo dhimasho ama dhaawac culus.

Qayb muhiim ah oo sahmintaa ciyaarta dhexdeeda ah waa fursad ay carruurta ku helaan hawlo xor ah oo la doorto, halkaas oo ay ku qaadan karaan khataro la aqbali karo oo ay isku caqabad gelin karaan ka baxsan awoodhooda hore. In carruurta loo oggolaado inay qaataan khataro la aqbali karo waxay horumarin kartaa awooddooda ay si madax-bannaan u qiimeeyaan khataraha iyo barashada xirfado cusub.

'Iyadoo aan la helin fursado lagu qaado heerar halis la aqbali karo, horumarka carruurta waa la xannibayaa, taasoo wiiqaysa awooddooda ay kula tacaalaan dunida ballaaran ee aan la kormeerin.'

Southville Primary School waxay si aad ah u qaadataa Caafimaadka iyo Badbaadada carruurta waxayna samayn doontaa qiimeyn khatar-faa'iido ah. Tani waxay aqoonsan doontaa khataraha iyo tallaabooyinka ku habboon ee lagu yareyno. Marka khataro loo arko mid aad u 'weyn', qalabka / hawlgalka waa la qaadi doonaa ama la joojinayaa.

Doorka Dadka Waaweyn ee Ciyaarta

Waxaan aaminsanahay in shaqada shaqaalahayaga ay tahay inay noqdaan 'Shaqaalaha Ciyaarta' si loo hubiyo in fursadaha ciyaarta ee ugu ballaaran ay u diyaar yihiin carruurta, si ay u daawadaan, u milicsadaan, u falanqeeyaan ciyaarta socota, isla markaana ay doortaan hab faragelin ah ama wax ka beddelaan goobta ciyaarta haddii loo baahdo. 'Shaqaalaha ciyaarta' waxay hubiyaan in goobta ciyaarta ay mid u dhexdhexaad ah – iyagoo taageeraya dhammaan carruurta si ay uga faa'iideystaan fursadaha ay iyagu si gaar ah uga faa'iidaystaan. Dugsiga Hoose ee Southville waxaan u adeegsan doonaa Mabaadi'da Playwork ee heer qaran loo aqoonsan yahay sida hagitaan muhiim ah oo ku saabsan horumarinta shaqaalaha ciyaarta.

Kuwani waa:

- Dhammaan carruurta iyo dhalinyarada waa inay ciyaaraan. Dareenka ciyaarista waa mid dabiici ah. Ciyaartu waa baahi bayooloji, maskaxeed iyo bulsho, waxayna aasaas u tahay horumarka caafimaadka iyo wanaagga shakhsiyaadka iyo bulshooyinka.
- Ciyaartu waa hab si xor ah loo doorto, si shakhsi ah loo hago loona dhiirrigeliyo dabiiciga ah. Taasi waa, carruurta iyo dhalinyarada waxay go'aamiyaan oo xakameeyaan nuxurka iyo ujeeddada ciyaartooda, iyagoo raacaya dareenkooda, fikradihiisa iyo danahooda, si gaar ah sababo u gaar ah awgood.
- Diiradda ugu weyn iyo nuxurka shaqada ciyaarta waa in la taageero lana fududeeyo habka ciyaarta, taasoo ay tahay in ay saameyn ku yeelato horumarinta siyaasadda, istiraatiijiyadda, tababarka iyo waxbarashada ciyaarta.
- Shaqaalaha ciyaarta, habka ciyaarta ayaa mudnaanta leh, shaqaalaha ciyaaraha waxay u dhaqmaan sidii u doodayaasha ciyaarta marka ay la falgalaan ajandiyada dadka waaweyn hogaaminaya.
- Doorka shaqaalaha ciyaarta waa inuu taageero dhammaan carruurta iyo dhalinyarada abuurista meel ay ku ciyaari karaan.
- Jawaabta shaqaalaha ciyaarta ee carruurta iyo dhalinyarada ciyaaraya waxay ku saleysan tahay aqoon casri ah oo ku saabsan habka ciyaarta, iyo habka milicsiga ah.

- Shaqaalaha ciyaarta waxay aqoonsadaan saameyntooda gaarka ah ee goobta ciyaarta iyo sidoo kale saameynta ciyaarta carruurta iyo dhalinyarada ay ku leedahay shaqaalaha ciyaarta.
- Shaqaalaha ciyaarta waxay doortaan qaab faragelin ah oo u oggolaanaya carruurta iyo dhalinyarada inay kordhiyaan ciyaartooda. Dhammaan faragelinta shaqaalaha ciyaaraha waa inay isku dheelitiraan khatarta iyo faa'iidada horumarka iyo wanaagga carruurta.

Deegaanka

Dugsiga Hoose ee Southville, waxaan:

- Isticmaal bannaanka sidii ilo dabiici ah oo lagu barto laguna ciyaaro
- Carruurta ku daro marka aad qorsheyneyso ciyaarista iyo waxbarashada bannaanka
- hubi in aagga bannaanka uu carruurta siiyo fursad ay ku baaraan, ay u baaraan, u xaliyaan dhibaatooyin, isticmaalaan mala-awaalkooda iyo hal-abuurkooda;
- dhiirrigeliya carruurta inay ixtiraamaan deegaanka bannaanka iyo inay daryeelaan noolaha; iyo
- Fursad siiya carruurta inay maareeyaan, ku ciyaaraan, una isticmaalaan booska iyo xorriyadda ay bixiso bannaanka.
- Kobcinta tayada deegaanka si loo kordhiyo noocyada ciyaaraha iyo kor u qaadista qiimaha ciyaarta

Dugsiga Hoose ee Southville ayaa heshiis la galay OPAL Outdoor Play and Learning si loo taageero horumarinta tayada adeegga ciyaarta.

Waxaan sameyn doonaa qorshayaal lagu beddelayo dhulka dugsiga sanado badan si aan u dhiirrigeliyo abuurista iyo dib-u-habeynta goobta ciyaarta ee carruurta. Hadafkayaga ugu dambeeya waa in la helo goobo ciyaaro oo isku dhafan laga bilaabo soo dhaweynta ilaa Fasalka 6aad. Si aan taas u sameyno waxaa laga yaabaa inaan qurxinno goobaha ciyaarta laakiin waxaan siin doonaa agab badan oo furan oo loogu talagalay fursadaha ciyaarta.

Qaybaha Furan

Cilmi-baaris waxay muujinaysaa in inta ay kala duwan tahay waayo-aragnimada ay bixiso jawiga ciyaarta, ay carruurta si dabiici ah u sahmin doonaan oo wax ku baran doonaan ciyaarta. Waxyaabaha muhiimka ah ee waayo-aragnimadan waa qaybo dabacsan: agab soo jiidasho leh oo dabacsan oo carruurta si fudud u beddeli karaan, u maamuli karaan, uguna xakameyn karaan.

Kormeerka

Dugsigu wuxuu sii wadi doonaa isticmaalka qalabka kormeerka OPAL iyo sahannada ardayda si loo kormeero hirgelinta siyaasadda, istiraatiijiyadda iyo qorshaha ficilka ee ciyaaraha. Warbixin sanadle ah ayaa loo soo bandhigi doonaa guddoomiyeyaasha.

Caafimaadka iyo Badbaadada

Dhammaan hawlaha, goobaha ciyaarta iyo qalabka waxaa la hubin doonaa maalin kasta iyo/ama mararka qaarkood. Hubintan waxaa lagu qaban doonaa qayb ka mid ah hubinta maalinlaha ah ee kooxaha goobta. Marka qalabka la ogaado inuu 'aan u qalmin ciyaarta', qalabkan waxaa laga qaadan doonaa goobta ciyaarta oo dib loo isticmaali doonaa meel ay suurtagal tahay.

Qiimeynta khatarta-faa'iidada ee meelaha, qalabka iyo hawlaha waxaa lagu hayn doonaa xafiiska si loo kormeero.

Dhammaan hawlaha cusub ee ku lug leh halis weyn ayaa lagu qiimeyn doonaa shaqsiyeed ama guud qayb ka mid ah habka qorsheynta. Dhammaan qiimeyntii hore waxaa dib loo eegi doonaa marka ay habboon tahay. Dhammaan qalabka cusub ee lagu rakibay goobaha ciyaarta ayaa carruurta loo soo bandhigi doonaa ka hor inta aysan carruurta isticmaalin gudaha kulanka.

Shaqaalaha ciyaaraha / kaaliyayaasha taageerada waxbarashada / Kormeerayaasha Cuntada Dugsiga ayaa mas'uul ka noqon doona goobta, qalabka iyo agabka guud ahaan, kuwaas oo loogu talagalay in ay noqdaan kuwo furan. Waxay sidoo kale mas'uul ka noqon doonaan hawlaha si toos ah ay u hoggaamiyaan shaqaalaha ciyaarta.

Mas'uuliyadda shaqaalaha oo dhan waa inay ka shaqeeyaan iyadoo la raacayo siyaasadda iyo habraacyada la isku raacay, isla markaana ay raacaan dhammaan tallaabooyinka xakamaynta ee lagu soo rogay qiimeynta.

Waa mas'uuliyadda xubin ka tirsan shaqaalaha / hogaamiyaha ciyaarta ee waajibka ah inuu ka jawaabo walaac kasta oo uu hubiyo in cilladaha si degdeg ah loo saxo, isla markaana ay sida ugu dhaqsaha badan ugu warbixiso shaqaalaha sare.

Siyaasaddan waxaa dib loo eegi doonaa sannad walba.

Siyaasadda waa in la akhriyaa iyadoo la kaashanayo:

- Qorshaha Helitaanka
- Siyaasadda Caafimaadka iyo Badbaadada

LIFAAQA 1 - Noocyada Ciyaaraha

Waxaa la aqoonsan yahay inay jiraan noocyo kala duwan oo ciyaar ah (qiyaastii 16) kuwaas oo siinaya shaqaalaha ciyaarta, maamulayaasha iyo tababarayaasha luqad guud oo lagu sharaxo ciyaarta. Ma jiraan nidaam gaar ah.

- 1 **Symbolic Play** – ciyaar u oggolaanaysa xakamayn, sahamin tartiib tartiib ah iyo faham dheeraad ah iyada oo aan halis gelin in si qoto dheer loo baxo, tusaale ahaan isticmaalka qayb alwaax ah si uu u astaan u noqdo qof ama shay ama xadhig si loo muujiyo faraantiga gurka.
- 2 **Rough and Tumble Play** – ciyaar isku dhow oo aan dagaal la xiriirin, balse ay la xiriirto taabashada, xoqinta, cabbirka xoogga isbarbardhiga. Ogaanshaha dabacsanaanta jireed iyo farxadda bandhigga. Ciyaartan noocan ah waxay carruurta u oggolaaneysaa inay ka qayb qaataan taabasho jireed oo aan ku lug lahayn ama keenin dhaawac qof. Ciyaartan noocan ah waxay isticmaali kartaa tamar badan.
- 3 **Ciyaarta bulsho-dramatic** – waa soo bandhigida waayo-aragnimooyin dhab ah iyo kuwo suurtagal ah oo leh dabeecad shakhsi ah, bulsho, guri ama is-dhexgal ah sida ciyaarista guriga, dukaamada, hooyooyin iyo aabe, abaabulka cunto ama xitaa muran.

- 4 **Ciyaarta Bulshada** – ciyaar ay xeerarka iyo shuruudaha ku saabsan ka qaybgalka bulshada iyo isdhexgalka la shaacin karo, la baari karo, lana beddeli karo, tusaale ahaan xaalad bulsho ama is-dhexgal ah oo leh filasho dhammaan dhinacyada inay raacaan xeerarka ama habraacyada sida ciyaaro, wada sheekaysiyo, samaynta wax wadajir ah.
- 5 **Creative Play** – ciyaar u oggolaanaysa jawaab cusub, beddelka macluumaadka, wacyiga xiriiro cusub, oo leh wax lala yaabo. Waxay carruurta u oggolaaneysaa inay naqshadeeyaan, sahamiyaan, tijaabiyaan fikrado cusub oo ay isticmaalaan mala-awaalkooda. Waxay isticmaali karaan qalabyo kala duwan, agab, agab badan. Waxay yeelan kartaa bilow iyo dhammaad, texture iyo ur, tusaale ahaan ku raaxaysato abuurista iyadoo la adeegsanayo agab iyo qalab kala duwan si ay nafteeda u keento. Is-muujinta iyada oo loo marayo hab kasta, samaynta waxyaabaha, beddelka waxyaabaha.
- 6 **Ciyaarta Isgaarsiinta** – ciyaar adigoo isticmaalaya ereyo, faahfaahin ama dhaqdhaqaaqyo sida mime / charades, kaftan, jilitaanka, mickey qaadashada, hees, hoos u hadal, tilmaamid, dood, afka waddada, gabayo, farriimo qoraal ah, wada hadalka moobilka / emails/internet, ka boodista ciyaaraha, koox iyo ciyaaraha kubbadda.
- 7 **Riwaayad Dramatic** ah – riwaayad muujinaysa dhacdooyinka ilmaha aan si toos ah uga qayb qaadanayn, tusaale ahaan bandhig TV, dhacdo waddo ah, dhacdo diimeed ama xaflad, xitaa aaska.
- 8 **Ciyaarta Locomotor** – dhaqdhaqaaq dhinac kasta ama mid kasta oo u gaar ah sida daba-gal, tag, qari iyo raadi, fuulista geedka.
- 9 **Deep Play** – ciyaar u oggolaanaysa ilmaha inuu la kulmo waayo-aragnimooyin halis ah ama xitaa halis nololshaha ah, inuu horumariyo xirfado badbaado oo uu ka adkaado cabsi sida dab shido shiddo, samaynta hubka, ka adkaado cabsi sida dhererka, masaska, iyo kuwa cabsi leh. Qaar waxay helaan xoog aysan waligood ogeyn inay u baahan yihiin si ay u fuulaan caqabadaha, u qaadaan walxo waaweyn iwm, tusaale ahaan boodista garoonka diyaaradaha hawada, baaskiil fuulista parapet-ka, isu dheelitirka beam-ka sare, roller skating, koorsada weerarka, boodada sare.
- 10 **Ciyaarta Sahminta** – ciyaar si loo helo macluumaad xaqiiqo ah oo ka kooban dhaqdhaqaaqyo maamul sida gacanta lagu qabto, tuurista, garaacista ama afka la garaaco walxaha, tusaale ahaan, la falgalka shay ama aagga, iyo, iyadoo la adeegsanayo wax ka beddel ama dhaqdhaqaaq, qiimeynta sifooyinkiisa, suurtagalnimada iyo nuxurka, sida dhisidda dhagaxa.
- 11 **Fantasy Play** – Tani waa adduunka mala-awaalka ah ee carruurta. Ciyaartan noocan ah waa meesha mala-awaalka ilmaha uu ordo. Play, oo dib u habeyn ku sameysa adduunka sida ilmaha, si aan macquul ahayn in la dhaco, tusaale ahaan, ciyaar duuliye adduunka ku wareegaya, iska dhig jilaadaha/dad kala duwan, meel kasta oo ay rabaan, gaariga wado, noqda lix feet oo aan dhererkeedu jirin, ama sida ay rabaan, liiska waa mid aan dhammaad lahayn sida mala-awaalka ilmaha.
- 12 **Ciyaar Hal-abuur** leh – ciyaar meesha xeerarka caadiga ah ee xukuma dunida jirka aysan khuseyn, tusaale ahaan inaad tahay ama iska dhigto geed ama markab, ama taabashada eey aan jirin.
- 13 **Mastery Play** – xakamaynta qaybaha jirka iyo kuwa dareenka ee deegaanka sida qodista godadka, beddelka socodka webiyada, dhismaha hoyga, dabka la shido.
- 14 **Object Play** – ciyaar ay isticmaashaa taxane aan dhammaad lahayn oo xiiso leh oo gacanta iyo indhaha ah iyo dhaqdhaqaaqyo, tusaale ahaan baaritaan iyo isticmaal cusub oo shay kasta sida dhar, burushka rinjiga, koob.

15 **Ciyaar doorka** – ciyaar sahmiinta hababka jiritaanka, inkastoo aan caadi ahaan ahayn mid shakhsi ah, bulsho, guri ama is-dhexgal ah sida burushka lagu cayayo, telefoon la garaaco, baabuur wadista.

16 **Ciyaar kooban** – ciyaar u oggolaanaysa ilmaha inuu sahmiyo asal ahaan, taariikh, xaflado, sheekooyin, gabay, dab iyo mugdi. Waxay u suurtagelisaa carruurta inay helaan ciyaaraha marxaladaha hore ee horumarka aadanaha.

LIFAAQA 2: Qiimeynta Faa'iidada-Khatarta: Deegaanka iyo Qalabka

Sharaxaadda hawlgalka, mabda'a ama shayga, cidda halis ku jirta iyo nooca dhaawaca.	Faa'iido ama adeeg ama siyaasadda la xiriirta	Sharaxaadda maaraynta khatarta iyo dayactirka la isku raacay	Qofka la magacaabay	Taariikhda ficilka
---	---	--	---------------------	--------------------

Carruurta oo halista maareynaya iyaga oo aan si dhow u kormeerin dadka waaweyn.	Carruurta waxaa la siiyaa meel ay si madax bannaan u doortaan ciyaartooda oo ay u dhaqan geliyaan mabaadi'da lagu qeexay siyaasaddan, oo ay ku jiraan sida loo qiimeeyo loona maareeyo khatarta la xiriirta ciyaarta heerka hoose.	Mabaadi'da ciyaarta carruurta waxaa lagu qeexay siyaasadda ciyaarta waxaana si joogto ah loo xoojiyay shirarka ciyaarta. Heerka kormeerka dadka waaweyn ee ciyaarta carruurta. 'Kormeerka masaafada' micnaheedu waa in shaqaaluhu ku sugan yihiin goobaha muhiimka ah oo ay ku wareegaan meelaha loo qoondeeyay, ciyaarta la ciyaarayo, sameeya qiimeynta halista firfircoon iyo taageerada qiyamka iyo xeerarka dugsiyada ee loo soo bandhigay LBS Heerka kormeerkan wuxuu ka dhigan yahay in shaqaaluhu diiradda saaraan 'xakamaynta macquulka ah ee khataraha dhabta ah' (Health and Safety Executive – Play Policy).	GP	Habka socda
Carruur ka dhacaya dhererka.	Fursad lagu fuulo, la ruxdo oo lagu dhiso meel sare.	Xadhigyada waxaa loo isticmaalaa in lagu aqoonsado geedaha ammaan ah ee la fuuli karo iyo dherer ammaan ah oo lagu fuuli karo. Sagxad jilicsan ayaa lagu rakibay hoos meel kasta oo fuulista ah. Carruurta iyo shaqaaluhu way ogyihiin dhismayaal aan ku habboonayn fuulista. Kormeerka shaqaalaha (eeg kor)	GP/ Maareeyah a goobta Shaqaalaha	Habka socda
Waxyeeello ka dhalatay qalab dhaawacmay, geesaha fiiqan ama jajabyo.	Qaybaha dabacsan, oo ay ku jiraan pales, looxyo, taayirro iyo guttering, waxay bixiyaan xulashooyin kala duwan oo dhismaha hal-abuurka leh.	Carruurta way ogyihiin inay shaqaalaha u sheegaan qalabka dhaawacmay. Qalabka dhaawacmay isla markiiba waa la karantiilayaa si loo dayactiro ama loo tuuro. Dhammaan qalabka qaybaha dabacsan waxaa baara kooxda goobta si ay u aragto irbad/boolal, jajabyo iwm.	GP/ Maareeyah a goobta Shaqaalaha	Habka socda
Carruur dhaawac ka soo gaadhay qalab dhacaya (tusaale, tuubada dhuumaha oo kor u taagan meel sare)	Ku darista jirka fuulista iyo dhismayaasha kale ee dhismaha ayaa ballaarinaya fursadaha dhismaha.	Kormeerka shaqaalaha (eeg kor) si carruurta loogu tababaro inay ka fogaadaan socodka/fadhiisashada hoosta walxaha dhererka lagu taageero iyo hubinta in walxaha (tusaale, tuubooyinka biyaha la siiyo) si adag loo taageero oo hal dhamaadka dhulka saaran.	Shaqaalaha	Habka socda
Carruurta iyo shaqaalaha ayaa ku dhacaya alaabta yaryar ee adduunka.	Walxaha adduunka yaryar waxay bixiyaan ciyaar doorka iyo fursado dhisid adduun oo	Walxaha adduunka ee yaryar (oo ay ku jiraan sawirro, tareen, gaadiidka alaabta iwm) oo lagu dhigo meelaha calaamadeysan iyadoo la adeegsanayo goobo chalk, tarpaulin ama wax la mid ah si	GP/ Shaqaalaha	Habka socda

	aan meel kale laga helin barnaamijka.	loo calaamadeeyo meelaha si si cad loo arki karo.		
--	---------------------------------------	---	--	--

Soo koobidda Habka EQIA

Siyaasadda:		Ciyaar	
EQIA waxaa dhammeystiray:		Maamulaha iyo FGB	
Kadib EQIA, ma la aqoonsaday saameyn suurtagal ah?			
Haa		✓	Maya
Astaanta la ilaaliyo kee ayaa saameyn kara?			
Da'da		Jihada galmada	Beddelka jinsiga
Naafonimo	✓	Jinsiyad (midab, qowmiyad, asal ama asal qaran)	Iskaashiga guurka/ madaniga ah
Galmo		Khibradda nidaamka daryeelka	Uurka/ umarnimada
			Diinta ama rumaysadka
Waa maxay caddeymaha loo adeegsaday in lagu xoojiyo qiimeynta?			
Xogta	✓	Tirakoob	La-tashi
		Aqoonta bulshada	Sahanka
		✓	[Faahfaahin]
Waa maxay wax ka beddelka la sameeyay?			
Tixraac ayaa lagu daray akhrinta siyaasadda iyadoo la kaashanayo Qorshaha Helitaanka si loo hubiyo in carruurta naafada ah ay helaan sinnaanta fursadaha ciyaarta.			
Waa maxay tallaabooyin dheeraad ah/ yareyn dheeraad ah oo loo baahan yahay?			
•			
Kormeerka			
Taariikhda		Wax dheeraad ah looma baahna	✓
			Kordhinta kor ku xusan
Taariikhda		Wax dheeraad ah looma baahna	✓
			Kordhinta kor ku xusan
Taariikhda		Wax dheeraad ah looma baahna	✓
			Kordhinta kor ku xusan